PS-ryhmä

Muutosehdotukset lakivaliokunnan mietintöluonnokseen asiassa HE 271/2022 vp

(6) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksen valmistelussa on noudatettu linjaa, jonka mukaan tässä yhteydessä tehdään vain lisäpöytäkirjan selvästi edellyttämä lainsäädäntömuutos, joka koskee kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten. Valiokunta pitää valittua ratkaisua tässä yhteydessä perusteltuna. Lakivaliokunta on aiemminkin pitänyt perusteltuna lähtökohtaa siitä, kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanossa tehdään vain välttämättömät lainsäädäntömuutokset (LaVM 5/2021 vp, s. 3 ja 4 sekä siinä yhteydessä viitatut aikaisemmat mietinnöt). Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että lisäpöytäkirja asettaa ainoastaan sääntelyn vähimmäistason, ja siten kansallisesti on mahdollista asettaa myös sitä pidemmälle meneviä kriminalisointeja.

(14) Hallituksen esityksestä HE 89/2021 vp antamassaan mietinnössä lakivaliokunta käsitteli perusteellisesti (LaVM 15/2021 vp, s. 5—10) terroristiryhmän toimintaan osallistumista, omaa perhettä palvelevia kotitaloustehtäviä, lasten hoitamista ja oleskelua tietyllä alueella. Valiokunta katsoi, että hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa ja hallituksen esityksessä on kattavasti arvioitu terroristiryhmän toimintaan ja toiminnan edistämiseen liittyvät kriminalisointitarpeet ja se, miten niihin on perusteltua vastata säännösmuutoksilla. Lakivaliokunta piti esityksen perustelujen sisältämiä kotitöiden tekemiseen, lasten hoitamiseen ja pelkkään oleskeluun liittyviä rangaistavuuden rajauksia asianmukaisina (ks. LaVM 15/2021 vp, s. 8). Lakivaliokunnan mietintöön jätettiin tältä osin kuitenkin myös vastalause.

(15 a) Perheenjäsenten rikolliseen toimintaan liittyvien kysymysten osalta valiokunta toteaa, että esimerkiksi Saksan liittovaltion korkein oikeus on todennut myös kodinhoitotehtävien merkitsevän suoritusta terroristiryhmälle (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2020:8, s. 44). Mediassa on myös uutisoitu laajasti norjalaisen tuomioistuimen ratkaisusta, jossa naisen todettiin osallistuneen terroristiseen toimintaan tekemällä ruokaa, pesemällä pyykkiä ja pitämällä huolta lapsista. Tuomioistuimen mukaan naisen toiminta mahdollisti tämän kolmen aviomiehen aktiivisen osallistumisen Isisin taistelutoimiin, minkä lisäksi naisen todettiin kasvattaneen uuden sukupolven Isis-taistelijoita. Valiokunta katsookin, että tällainen terroristiryhmän rikollisia tavoitteita selvästi palveleva toiminta olisi syytä säätää rangaistavaksi myös Suomessa.

(15 b) Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että rikoslakimme mukaan rangaistavaa on ylipäätään ainoastaan aktiivinen terroristiryhmän tai -järjestön rikolliseen toimintaan osallistuminen, eikä terroristiryhmään tai -järjestöön kuuluminen siis itsessään ole rikollista. Esimerkiksi Iso-Britanniassa sen sijaan terroristiorganisaatioon kuuluminen on säädetty nimenomaisesti rangaistavaksi (HE 89/2021 vp, s. 33). Valiokunta pitääkin tärkeänä, että Suomessa huolehdittaisiin siitä, että terrorismirikoksia koskeva kansallinen lainsäädäntömme ei jää jälkeen muiden valtioiden vastaavasta sääntelystä.

(15 c) Suojelupoliisin asiantuntijakuulemisessa kävi lisäksi ilmi, että matkustamisen terrorismirikoksen tekemistä varten kriminalisoiva rikoslain säännös on soveltamisalaltaan niin suppea, että sen käytännön merkitys vierastaistelijailmiöön puuttumisen keinona on hyvin rajallinen. Esimerkiksi Tanskan rikoslaki kieltää Tanskan kansalaisen tai Tanskassa pysyvästi asuvan ulkomaalaisen matkustamisen ja oleskelemisen sellaisella ulkomailla sijaitsevalla alueella, jota koskien oikeusministeri on antanut erityisen kieltomääräyksen. Määräys voidaan antaa koskien sellaista aluetta, jolla terroristijärjestö on osana aseellisessa konfliktissa.

(15 d) Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä nyt ehdotetut rikoslain muutokset ovat luonteeltaan varsin rajattuja ja pienimuotoisia. Terrorismirikoksia koskevaa sääntelyä tulisikin tarkastella kokonaisvaltaisemmin ottaen huomioon, että kansallinen oikeusjärjestelmämme ei sisäministeriön lakivaliokunnalle antaman selvityksen mukaan pysty puuttumaan terroristiseen toimintaan kovinkaan kattavasti. Nykytilan ongelmat näkyvät esimerkiksi tutkintaan otettujen ja syyteharkintaan siirrettyjen juttujen poikkeuksellisen vähäisinä määrinä, vaikka samanaikaisesti Suomessa on merkittävää terrorismin tukitoimintaa, ja vaikka terrorismin kansallinen uhkataso on kohonnut.

(15 e) Valiokunta katsoo, että terrorismirikoksia koskevan sääntelyn kokonaistarkasteluun onkin ryhdyttävä viipymättä. Erityisen tarkastelun kohteeksi on tässä yhteydessä otettava rangaistavan käyttäytymisen alan kattavuus, jotta muun muassa edellä mainitut aukot sääntelyssä saadaan tukittua, ja jotta sääntely siten aidosti mahdollistaa tehokkaan puuttumisen kaikkiin terroristisen toiminnan ilmenemismuotoihin. Valiokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä ***(Valiokunnan lausumaehdotus)***.

(16) Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin myös mahdollisuus käsitellä rikosprosessissa terroristiseen toimintaan liittyviä rikoksia esimerkiksi sotarikoksina ja rikoksina ihmisyyttä vastaan. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että konfliktialueilta palaavien terroristiryhmän toimintaan mahdollisesti osallistuneiden henkilöiden rikosoikeudellista vastuuta arvioidaan kattavasti paitsi terrorismirikosten myös muiden rikosnimikkeiden kannalta ~~riippuen siitä, mitä tietoja heidän menettelystään onnistutaan saamaan~~.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 271/2022 vp tarkoitetun lisäpöytäkirjan siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 271/2022 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman ***(Valiokunnan lausumaehdotus).***

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää viivytyksettä lainsäädäntöhankkeen, jossa terrorismirikoksia koskevaa rikoslain sääntelyä arvioidaan kokonaisuutena kiinnittäen erityistä huomiota rangaistavan käyttäytymisen alan kattavuuteen ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen lainsäädännön uudistamiseksi siten, että se tosiasiallisesti mahdollistaa tehokkaan puuttumisen kaikkiin terroristisen toiminnan ilmenemismuotoihin.